

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פ' בלק תשפ"ג

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני כניסת ויציאת השבת:

ירושלים - 19:09 | 20:31

תל אביב - 19:31 | 20:33

חיפה - 19:22 | 20:35

טבריה ומגדל - 19:28 | 20:33

באר שבע - 19:29 | 20:31

הנה ה' בוקק הארץ ובולקה

הש"ה הקדוש אומר שבלעם ובלק היו שני חכמים גדולים מאד, אך בלעם היה הרבה פחות חכם מבלק. בלק היה הרבה יותר חכם. לנו נראה הרבה פעמים שבלק הוא איש טכני, הוא רק זה שקורא ומביא את בלעם, ואילו בלעם הוא מרכז הפרשה והסיפור. בלק נראה לנו כמו איזה פוליטיקאי קטן.

מרכזיותו של בלק

אבל זה לא נכון. התנ"ך מלא במיהו בלק. כבר בהפטרה של השבת מופיע פסוק גדול. מיכה מתאר ויכוח בין הקב"ה לעם ישראל. הוא מתאר באופן היסטורי איך הוציא אותנו ה' ממצרים ושלח לנו את משה, אהרן ומרים, ומכל ההיסטוריה הוא מביא רק סיפור אחד -

עמי זכר-נא מה-יעץ בלק מלך מואב ומה-ענה אתו בלעם בן-בעור מן-השטים עד-הגלגל למען דעת צדקות ה'. (מיכה ו', ה')

ברור מי המרכזי פה, מי היועץ ומי רק מגיב ליועץ - בלק הוא היוזם. אגב, בהפטרה של השבת שעברה, חקת, בה עסקנו ביפתח הגלעדי, הוא פונה למלך בני עמון כשלש מאות שנה מאוחר יותר ואומר לו - 'מה אתה בכלל בא להילחם עם ישראל?', וכשהוא מביא לו דוגמא ממלך אחד ענק בהיסטוריה שחשב להילחם עם ישראל ונכשל, הוא לא מביא את עוג מלך הבשן או פרעה (שאותם מן הסתם אנחנו מביאים כדוגמא מוחשית לכך), אלא הוא אומר -

ועתה הטוב טוב אלה מבלק בן-צפור מלך מואב הרוב רב עם ישראל אם-נלחם נלחם בם. (שופטים י"א, כ"ה)

'גם הוא, בלק, הבין שאין לו סיכוי מול ישראל'. בלק הוא המלך המודל שאיתו מבקש יפתח להניא את מלך בני עמון מלצאת למלחמה בישראל.

אז נשאל שתי שאלות. ראשית - האם בכלל רואים בפרשה שלנו את מרכזיותו של בלק? ומה בלק רוצה? מה יעץ בלק? מה בלעם יעץ אנחנו דווקא כן יודעים. בסוף כל הנבואות וכאשר בלק רוצה לזרוק אותו, אומר בלעם -

פרשת משיח

הפרשה שלנו היא פרשת הגאולה. כל ענייני משיח, עליהם אומר הרמב"ם¹ שמי שלא מאמין בהם כופר בנביאים ובמשה רבנו ובתורתו - זה מופיע פה בפרשה. אלו פסוקים מפורשים בבואתו האחרונה של בלעם - אחרי שהוא מתבקש על ידי בלק "ברח לך אל מקומך" (במדבר כ"ד, י"א), הוא נותן לבלק 'טיפ חינם' ומספר לו קצת על עם ישראל ומה הוא יעשה לעמו באחרית הימים, ואז הוא מתאר את המשיח -

... דרדך כולב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל-בני-שת. והיה אדם ירשה והיה ירשה שעיר איביו וישראל עשה חיל. וירד מיעקב והאביד שריד מעיר. (שם י"ז-כ')

אז שבעז"ה נזכה מהרה לגאולה ולמשיח, אבל אני מבקש להתמקד כעת בשם הפרשה.

ציפור וציפורה

יש שני גויים שזכו ונקראה על שמם פרשה.² האחד הוא יתרו והאחר הוא בלק. כבר מתחילת הפרשה מוכיח רש"י שבלק היה מנסיכי מדיין ולא ממואב, ועל אף המאבק שהיה בין שני העמים הללו, הם החליטו לשתף פעולה כנגד עם ישראל ואז הם מינו את בלק למלך -

... ובלק בן-צפור מלך למואב בעת ההוא. (שם כ"ב, ד')

ומאד מעניין ששני הגויים הללו שעל שמותיהם יש פרשות בתורה, שניהם מדיינים - יתרו כהן מדיין, ובלק נסיך מדיין. יתרו שנתן את בתו, ציפורה, למשה, ובלק - בן ציפור - שאת בתו כזבי בת צור (הוא בלק לפי חז"ל, והוא אחד מחמשת מלכי מדיין שהורגים ישראל בחרב, ע"ש שם ל"א, ח') הוא נותן להפקר "פתח אהל מועד" לזמרי בן סלוא בסוף פרשתנו. הציפור והציפורה. מאד מעניין.

וצריך להבין. זה שיש פרשה על שם יתרו זה מובן - הוא היה צדיק עולם, בא להתגייר, הוא חותן משה והוא אף זוכה להקים מבני בניו את ראשי הסנהדרין, אבל בלק? מה הוא?!

² אם מחשיבים גם את נח אז יש שלשה, אבל נח היה עוד לפני החלוקה שבין ישראל לעמים, לפני אברהם אבינו.

¹ ע"י רמב"ם הלכות מלכים ומלחמות יא, א'.

בני ישראל". ויקץ' זה כמו "קצתי בחיי" שאמרה רבקה (בראשית כ"ז, מ"ו). אומר רש"י -

ויקץ מואב. קצו בחייהם.

לא הבנתי - עומד בפניכם עם שלא יפגע בכם לעולם ואתם רוצים להתאבד? זה לא הגיוני. מה רואה בלק שגורם לבני מואב רצון להתאבד?

כלחוך השור

ואז בא מואב -

וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל-זִקְנֵי מְדִיִן עֲתָה יִלְחָכוּ הַקְּהָל אֶת-כָּל-סְבִיבֹתֵינוּ כְּלַחֵךְ הַשּׁוֹר אֶת יֶרֶק הַשָּׂדֶה וּבְלֶק בֶּן-צְפּוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאָב כְּעַת הַהוּא. (במדבר שם ד')

הזכרנו לא פעם את באורו המפורסם של בעל העקדת יצחק³. משל השור פה מוזר - שור הוא חיה נחמדה, צמחונית. אם אתה רוצה לתאר משהו מפחיד תתאר נמר, אריה, טיגריס. למה שור? רש"י במקום מביא את המדרש -

כלחך השור. כל מה שהשור מלחך אין בו סימן ברכה (במ"ד כ, ד).

כלומר השור לוחך את העשב בתנועת מגל ולא משאיר סימן ברכה שם כי הוא אוכל הכל - מהשורש. בעל העקדת יצחק מוסיף על רש"י ואומר שהשור מניח את הסנטר על העשב ועם הלשון לוחך את כל מה שמסביב, כלומר מה שמתחת לסנטר לא ייפגע. העשב שתחת הסנטר יישרוד. אומר בלק - 'תשמע אדון בלעם, אני לא מתעסק בעצמי - אלא בעולם כולו. עלי אני לא מפחד כי ישראל לא יעשו לי שום דבר, אני מתחת לסנטר שלהם, אבל אני דואג למזרח התיכון, לעולם כולו. אתמול היו פה סיחון ועוג, וישראל האלה משנים את סדרי העולם ועוד רגע הם ילחכו את כל סביבותינו. אנחנו המואבים? אנחנו נשאר פה איתם, נפתח איתם קשרי מסחר, הייטק, בינה מלאכותית - הדאגה שלי היא עבור העולם!'

אז הוא שולח מלאכים לבלעם ואומר לו -

וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל-בָּלַעַם בֶּן-בְּעֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל-הַנְּהָר אֲרִיץ בְּנֵי-עַמּוֹ לְקַרְא-לוֹ לֵאמֹר הֲנֵה עִם יֵצֵא מִמְּצָרֶיךָ הַנֶּה כִּסֶּה אֶת-עֵינֵי הָאֲרִיץ וְהוּא יֵשֵׁב מִמְּלִי. (שם ה')

נ, אם הוא מולך, בלק, אז אתה רגוע. מה הבעיה?

רש"י אומר שם דבר מוזר -

והוא יושב ממלי. חסר כתיב, קרובים הם להכריתני, כמו 'כי אמילם' (תהלים קיח, י).

'מילה' היא כריתת הערלה, כלומר הם, ישראל, קרובים להכרית אותי. וצריך להבין - הרי שהם לא אמורים אובייקטיבית לפגוע בכם, אסור להם. אז מה זו הפראנויה הזו, בלק? אתה מדומיין? זו הפרשה שממנה אנחנו לומדים על המשיח?

וְעַתָּה הֲנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לָכֵה אֵינְעֻצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים. (במדבר כ"ד, י"ד)

ורש"י מביא שהעצה הזו היתה להושיב את בנות מדין ולהחטיא את ישראל. אבל מה היתה עצת בלק? - זה פשוט. בלק ביקש להכרית את עם ישראל. זו היתה עצתו ובקשתו. "ואגרשנו", "עם יושב ממולי". תכף נראה שזו היתה מגמתו למרות שבדר"כ הוא נראה לנו איזו דמות טכנית, פוליטיקאי קטן. אז צריך להבין מה הוא.

ושאלה שניה - אם הוא אכן כל כך חשוב, הרי שצריך להבין מה הסיבה שאויב כזה מרכזי זוכה לשם של פרשה בתורה. יתרו זוכה לפרשה של מתן תורה - ובלק זוכה לפרשת המשיח.

פחד בלתי מוסבר

כמו תמיד, צריך להתחיל את הלימוד בפשוטו של מקרא, שם נמצאים כל היסודות וכל הסודות. נראה את הפסוקים מתחילת הפרשה -

וַיֵּרָא בְּלֶק בֶּן-צְפּוֹר אֶת כָּל-אֲשֶׁר-עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֶמְרֵי. (שם כ"ב, ב')

האם רק הוא ראה את אשר עשה ישראל לאמורי? והלא כל העולם ראו מה היה בין ישראל לאמורי. זה היה רק עכשיו במלחמות מול סיחון ועוג.

וַיִּגַר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מֵאֵד כִּי רַב-הוּא וַיִּקְץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. (שם ג')

"ויגר" זה פחד. מואב מפחד מישראל וזה מחייב הבנה כי אנחנו יודעים שעם ישראל פנה למואב ביקש לעבור דרכו ומואב סרב. זה מופיע מפורש בהפטרה של פר' חוקת -

וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מְלָאכִים אֶל-מֶלֶךְ אֲדוֹם | לֵאמֹר אֲעֲבֹרָנָא בְּאֲרֻצְךָ וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֲדוֹם וְגַם אֶל-מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקֶדְשׁוֹ. (שופטים שם, י"ז)

ולא עשינו להם כלום, למואב, על אף סירובם לבקשה!

יש לי שאלה דוגרי. משה רבנו מספר בחומש דברים שהקב"ה אמר לו -

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אֲלֵי-תִצַּר אֶת-מוֹאָב וְאֵלֵי-תִתְגַּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא-אֲתַן לָךְ מְאֻרְצוֹ יִרְשָׁה כִּי לְבַנְיָלוֹט נִתְתִּי אֶת-יִצְחָר יִרְשָׁה. (דברים ב', ט')

האם מואב לא ידעו שישראל לא ייגעו בהם? קשה לקבל את זה. לא היה למואב מודיעין שיש לישראל ציווי לא לגעת במואב? הרגע הם חיסלו את סיחון ואת עוג ובעת הם עומדים מול מואב - ולא עושים כלום. אם הם היו רוצים לחסל גם את מואב הם היו נלחמים. אז ממה "ויגר מואב"? ממה הם פחדו? רש"י שואל את השאלה ועונה - נכון, הם ידעו שהם לא ייגעו בהם, אבל הם פחדו שגם אם ישראל לא ייגעו אותם הרי שהם יבזזו אותם. אבל לפי זה ההמשך לא מובן - "ויקץ מואב מפני

³ רבי יצחק עראמה (ה'ק"פ, 1420 - ה'רנ"ד, 1494). נודע בשם 'בעל העקדה' על שם ספרו 'עקדת יצחק', היה מחכמי ספרד בדור הגירוש.

וְעִמָּהּ לָכֵה-נָא אֶרֶה-לִּי אֶת-הָעַם הַזֶּה כִּי-עֲצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוֹלֵי
אוֹכְלֵי נֶפֶשׁ-בּוֹ וְאֹגְרֵשׁוֹ מִן-הָאָרֶץ... (במדבר כ"ב, ו')

מאיזו ארץ לגרש אותם? בעומק - 'אצליח למנוע את החיבור בין העם הזה לארץ. יש לי אחריות היסטורית להציל את העולם מהגניוס היהודי שבא למול את כל העולם כולו. אני נסיך מדין ואני מכיר את הכוחות של העם הזה היטב', אומר בלק.

זוכרים את הפגישה הראשונה שלנו עם המדיינים? זה היה כשהם מכרו את יוסף למדיינים. הם אלו שדאגו להביא אותנו מהארץ למצרים!

לפי זה, השור מהמשל של בלעם ("כלחך השור את ירק השדה") הוא יוסף - "בכור שורו הדר לו", ויש רק דרך אחת, טוען בלק - והיא "ללחך את כל סביבותינו". הם לא רוצים להרוג אף אחד אלא לבטל את השורש של הקליפות. כלומר להמתיק את הכל בשורשו ולא להשאיר שורשים לקליפות. ללחוך את כל הסביבה.

כשהיה יוסף במצרים ובאו אליו המצרים ובקשו -

... קְנֵה-אֶתְנֵנוּ וְאֶת-אֲדָמָתְנוּ בְּלֶחֶם וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְאֲדָמָתְנוּ
עֲבָדִים לְפָרְעֹה... (בראשית מ"ג, ו"ט)

מה שהוא עשה היה שהוא מל את כל המצרים.⁵ אגב, אנחנו מכירים עוד מוהלל אחת חשובה במקרא - ציפורה. הבת של יתרו המדייני שמלה את ערלת בנה והצילה את משה ואת כל עם ישראל. ובמה היא מלה אותם? בצור! מלחמת הצור של משה וכזבי החלה שם. הגנים של המשיח שמופיעים עכשיו בשיא הטומאה והחושך, בקליפה של הקליפות - אסור לזלזל בבלק. הוא מוכן למסור את נפש בתו, כזבי, כדי שזמרי בן סלוא וכזבי בת צור ייצרו את כל המגפה שתתרחש.

מה אומר בלעם לבלק בסוף? - 'אח שלי, אני מצטער שלא הצלחתי לקלל את העם הזה, אבל אתן לך טיפ. אי אפשר לחסל אותם בשורש. מה שכן אני יכול לומר לך מה אפשר לעשות - תושיב הרבה זונות, בנות מואב, בנות מדין. אתה לא תצליח למגר את השורש שלהם, כי זה בלתי אפשרי -

מָה אֶקְבֹּב לֹא קִבְּוֹה אֵל וּמָה אֶזְעַם ה' . (במדבר כ"ב, ח')

אבל בשיטת הסלאמי, לאט לאט ניצר ילדים יהודים שלא יודעים מי אבא שלהם. נפרק את הבית, את המשפחה היהודית. ואם נפרק את הקשר של ילדים ואבות - נפרק את רעיון המילה. האם זו תהיה ההצלחה מובטחת? הצלחה מסחררת? לא, אבל תשלח את הבת שלך. תראה דוגמא אישית!

ארץ כרותה

"הוא יושב ממולי", העם הזה. פרשת בלק היא סיפור כל התורה כולה. חז"ל אומרים -

המקצוע: בלק

ולפני שנכנס להסברים - שתי הערות. האחד - אתגר קטן בעברית. לשמות בעברית של כולנו יש משמעות. גם שמות שאינם עבריים במקור ונכנסו למקרא אפשר להסביר, למשל יתרו או בלעם. אבל מאיפה בא השם בלק? מה משמעותו? למעט האדמו"ר הצמח צדק בדרושים שלו (להלן), לא מצאתי מי שמתייחס לזה.

והערה אחרונה - השל"ה הקדוש אומר דבר מדהים. חז"ל אומרים שלא רק שהמשיח מופיע בפרשה אלא שבלק הוא הסבא רבא של המשיח. הרי רות המואביה וערפה, באו מעגלון, כלומר באו בעצם מבלק. זו גמרא מפורשת במסכת סוטה.⁴ אומר השל"ה, "וירא בלק" - שבלק ראה לא מבחינה טכנית אלא שהוא ראה וידע - כמו קרח, להבדיל, שראה את שמואל יוצא ממנו - בלק רואה ויודע, והוא חכם גדול מבלעם, שמשיח בא ממנו. מתוך כך, ועם קצת יותר יראה נוכל כעת יהיה להיכנס לעולמה של הפרשה.

אדמו"ר הצמח צדק אומר על פי הפסוק בישעיהו -

הִנֵּה ה' בּוֹקֵק הָאָרֶץ וּבּוֹלְקָהּ וְעֵינָה פְּנִיָּה וְהַפִּיץ יִשְׁבִּיָּהּ. (ישעיהו כ"ד, א')

המפרשים שם אומרים שבוקק זה לשון בקבוק, כלומר מרוקן את יושביה של הארץ מתוכה. היינו שהנביא מתאר אסון אדיר שעתיד להתרחש והארץ תיבוק מיושביה, ולאחר מכן היא אף תיבלק. מה זה להיבלק? "ובולקה" זה לשון כריתה. זו מילה יחידאית במקרא. אם אני מנגן אני נגן, אם אני מזמר אני זמר - ואם אני בולק אני בלק. כלומר, בין בלק ובין ישראל יש דיון גדול מי יכרית את מי. מי ימול את מי. עכשיו, אחרי שהבנו את זה - אפשר להתחיל.

מי יכרית את מי?

בלק בן ציפור לא מפחד מבחינה טכנית מישראל בכלל. הוא יודע שהם לא יגעו בו. הוא מפחד מדבר אחר; הוא רואה את העם הזה אוטוטו מגיע לארץ ישראל והוא מבין את מה שאף אויב אחר לא מבין. הוא מבין שהעם הזה תכף נכנס לארץ ומקים בית מקדש יחד עם משה רבנו, "בית תפילה לכל העמים", ובעצם הוא הולך להכרית את עולם השקר, את הבלוף, את הקליפות, 'למול אותי, לחתוך את הערלה'. הוא פונה לבלעם ואמר לו - 'תקשיב טוב, יקירי. הערלה הזו בפילוסופיה של הישראלים האלה היא אנחנו כולנו. יש רק דבר אחד מבחינתם - 'אין עוד מלבדו'. מי שיתבטל לאלוקות הוא זה שישרוד. ואם הם יכנסו לארץ הם יממשו את החלום הזה שלהם - ואני מרגיש את זה בבטן שלי, זה משיח. זה רות המואביה. החלום הזה מפרפר בי בפנים, בקישקעס, ואני צריך לעשות הכל כדי לעצור את זה, ולכן -

⁵ עי' שם מ"א, נ"ה ברש"י - "אֲשֶׁר יֹאמַר לְכֶם תַּעֲשׂוּ. לְפִי שְׁהִיָּה יוֹסֵף אֹמֵר לָהֶם שְׂיִמּוּלוּ..."

⁴ סוטה מז, וכן - נזיר כג, סנהדרין קה; הוריות י', ילקו"ש בלק רמז תשסה; שם מלכים ב רמז רכו, וכן פסיקתא זוטרתא רות פ"א ורות רבה (מהד' לרנר) פרשה ב.

משה כתב ספרו, ופרשת בלעם... (ב"ב י"ד):

וְהָיָה בַיּוֹם-הַהוּא נֹאמְרָה וְהִכְרַתִּי סוֹסֵיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְהִאֲבֹדְתִי מִרְכֹּבְתֶיךָ. וְהִכְרַתִּי עֲרֵי אֲרָצְךָ וְהִרְסֵתִי כָּל-מִבְצָרֶיךָ. וְהִכְרַתִּי כְּשָׂפִים מִיָּדְךָ וּמְעוֹנָנִים לֹא יִהְיֶיךָ. וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיךָ וּמִצְבּוֹתֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְלֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ. (שם ט"ב-י"ב)

לענ"ד זה הכל מדבר פה על כרת, כרת, כרת - של תחילת הפרשה. שנגיע לרגע שלא יקווה לאיש ולא ייחל לבן אדם. אין כלום - יש רק הקב"ה. אין ערלה.

וְנִתְּשַׁתֵּי אֲשֵׁירֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עֲרֵיךָ. וְעֲשִׂיתִי בְּאֶף וּבְחֵמָה נֶקֶם אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ: (שם י"ג-י"ד)

ולאחר מכן מגיעים הפסוקים המפורסמים של הפרשה על בלק שתמיד מצטטים אותם.

הרבי מליובאוויטש זע"א מבאר מדוע קוראים את ההפטרה הזו בפרשת בלק. מה הרעיון של הפעור שבו חוטאים ישראל בסוף הפרשה? - פתאום מתברר שבנות מואב מייצרות את הזנות דרך הפעור, והוא יהיה הסיפור של כל סוף חומש במדבר, המלחמה במדיין ואף קבורתו של משה רבנו שקבור "מול בית פעור". מה הסיפור שלו? הרי זה גועל נפש. הפעור הוא הפרשות, זבל, זה מה שכל מי שיש לו נפש קצת עדינה זה דוחה אותו. זה מגעיל אפילו לתאר מה הוא.

הפעור הוא שיא הפילוסופיה של העבודה זרה. הפעור הוא לעשות מכל זבל אלוהות. זה אלוהי הזבל, ממש כמו שבמחשב יש 'דואר זבל'. הפירוש הוא, ושכל אחד יחשוב על זה בינו לבין עצמו - לכמה זבל אני משתחוה בכל יום?, לכמה זבל אני נותן משמעות?

'זבל' הוא דבר שעכשיו יש לו משמעות עבורי אבל בעוד חמש דקות או מקסימום אחרי הקדנציה הקרובה אף אחד לא יזכור אותו. הרי כמה "לשעברים" יש כל יום סביבנו על המסכים. הגדרת המושג 'אקטואליה' היא מה שבעוד עשר שניות יהיה דואר זבל. הפעור הוא לתת משמעות לא רק לפסל המרשים והמכובד אלא לייחס אלוהות גם למיחזור.

גלות טוב עמוק בתוך הרע

ולמול את העולם, "והוא יושב ממולי", משמעו לשחרר אותו מהערלה הזו. זה מה שמבין בלק. ואם תשאלו - אז אם הוא כזה רשע, כזה זבל, למה לתת לו שם של פרשה על שמו? התשובה היא שבעבודת ה' יש שני חלקים. האחד הוא לעשות טוב. כמה שיותר יותר טוב. אבל החלק היותר קשה הוא להפוך את הרע ביותר לטוב, לגלות שבמלכותו של הרוע בתוך תוכיותו יש טוב. איך יודעים שיש שם טוב? - כי אחרת מה מחזיק אותו? מה מקיים אותו? הרי אין לו שורש, זה דואר שזורקים אותו תוך שניה...

פרשת בלק לא עוסקת במתן תורה. במתן תורה "אֵתָהּ הִרְאָתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הֵאֱ-לֹהִים אֵין עוֹד מִלְבָּדוֹ" (דברים ד', ל"ה), אבל שם זה היה לשתני דקות, ואילו פרשת בלק מדברת על ימות המשיח ושם זה יהיה המצב התמידי. זה יתרחש רק כאשר אני

זו פרשה שהיא כנגד כל התורה. שאלתי את עצמי - כבר הבנו ש'בוקק' זה לרוקן את הארץ מיושביה ו'בולק' זה להכרית. אבל מישהו יודע איך מכריתים ארץ? תשמעו הברקה - כשכל עם אחר כובש ארץ, ראשית הם בוקקים את הארץ, מוציאים את יושבי המקום. כשהאנגלים הגיעו לאיי פוקלנד (קבוצת איים ליד ארגנטינה) ובבשו אותם הם לוקחים משם את כל האנשים המקומיים. בוקקים. אבל מה שהם רוצים באמת זו בעצם האדמה. אותו דבר היה עם היוונים שהגיעו לכל מיני מקומות בכיבושיהם האימפריאליסטים וכן הלאה עם שאר כובשי ארצות.

לעומת זאת, כשבאו התורכים לארץ ישראל ונלחמו ביושבי הארץ הם לא הצליחו להקים פה המדינה, גם לא האנגלים וגם לא אף אחד אחר - במשך אלפיים שנה, אף לא פעם אחת, אף אומה, אף אדם, לא הצליחו לייצר פה יישוב. זו ארץ כרותה. "ארץ אוכלת יושביה", כמו שהגדירו אותה המרגלים. היא ארץ ה' שמחכה לעם ה' שיקים בה את בית ה' ויקרא לכל העמים בשם ה' "לעבדו שכם אחד".

"הנה ה' בוקק הארץ ובולקה". במצב רגיל ארץ לא נכרתת, אי אפשר לכרות ארץ. אפשר לכרות עץ, אדם, אבל לא קרקע - חוץ מארץ ישראל שהיא ארץ כרותה, וברית כרותה בין הארץ ובין הקב"ה ובין יושבי הארץ - שכש'יושביה עליה' אפשר לקרוא לבית תפילה לכל העמים. בלק - זה שם המקצוע. כמו נגר, כמו זמר, הוא אבי אבות רעיון הכריתה של הרעיון היהודי האינסופי שאומר את הדבר הבא;

"והוא יושב ממולי להכריתני" - בלק מבין שהדרך להכרית אותו, את בלק, עוברת דרך ברית המילה. והדרך לקעקע מאיתנו ולסמא את עינינו היא למלא לנו את העין, את הראיה שלנו, בזבל. כשהעין שלנו תתמלא בזבל היא לא תוכל לראות אלוקות. זו אמירה שמופנית כלפי כל אחד ואחת מאיתנו באופן אישי.

עומק עבודת הפעור

בואו נראה את תחילת ההפטרה של השבת -

וְהָיָה שְׁאֲרֵיתִי יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֶת ה' פְּרִיבִיבִים עֲלֵי-עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא-יִקְוֶה לְאִישׁ וְלֹא יִיחַל לְבְנֵי אָדָם. (מיכה ה', י')

זו נבואה די קיצונית לא לקוות לאיש ולא לייחל לבן אדם. כי - 'זה נכון ש-אין עוד מלבדו' אבל בכל זאת צריך ללכת לעבודה, צריך קשרים פה ושם עם מעצמות העולם. ברור שהקב"ה נותן את הברכה, אבל צריך כלים כדי להכיל אותה, לא?'

בואו נקשיב טוב - מיכה הנביא מדבר פה על הרגע שבו יתוודע לעולם שיש עם שלא מקווה לאיש ולא מייחל לאדם. יש רק 'אין עוד מלבדו' ית'. אין איש, אין בני אדם. קוראים לזה למול את הכל, לכרות, במובן החיובי. לא לתת יישות וממשות לשום דבר בעולם. ומה שיקרה אז הוא -

מה בין שני מדינים

השם שניתן לפרשת מתן תורה הוא 'יתרו'. יתרו התבקש ע"י משה לבוא עם ישראל לארץ ישראל אך הוא השיב שהוא חוזר למדין כדי לגייר את בני ארצו ומשפחתו. זה היה לפני ארבעים שנה, אחרי קריעת ים סוף. מבני יתרו יגיעו אחר כך לארץ ישראל ויהפכו להיות חלק מהעם, ראשי הסנהדרין, הם זוכים בנחלת יריחו וכו'. זה געוואלד - כלומר יתרו בחזרתו למדין הקים תנועה רוחנית שלמה 'פרו-ישראלית', למען עם ישראל, ואז נוצר שם כח אופוזיציוני גדול במדין, ואלו שני המדיינים שעל שניהם קרויות שתי פרשות. יתרו אבי ציפור, כורתת הברית, ובלק בן ציפור, מוחק הברית. כשיבוא זמרי בן סלוא על כזבי בת צור בתו של בלק, הוא יאמר למשה בזלזול -

לעיני משה. אמרו לו - משה, זו אסורה או מותרת? אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך?... (ב"ה, ו', ברש"י)

אנחנו תופסים מה הולך פה? כל הפרשה היא מאבק בין הגויים על ההליכה אל עם ישראל ואל המשיח. יתרו שמגלה את העבודה של מתן תורה, שמכוון אותנו לקראת המשיח, ומולו בלק, אביה של אמה של מלכות, סבתו של דוד, הסבתא הגדולה של המשיח.

ומהפרשה שלנו חזרה אל המקום של כל אחד ואחת מאיתנו - שלא נזלזל בהצעות האחרונות של בלק ובלעם. אין להם כח לעקור את השורש אבל יש להם כח לעשות לנו שחור בעיניים, בלק-אאוט, ולמלא את העיניים שלנו בקליפות, בזונות מדייניות שמוכרות בדים צבעוניים ומטמטמות לנו את העיניים, עד שגם אנחנו יכולים חלילה לאבד את האמונה הגדולה.

והמסקנה השניה האישית-מהותית שאנו מסיקים פה היא - לעולם אל תתיימש מהאח שלך למרות שהוא נראה לך כבלק, גם מעצמך אל תתיימש אפילו שאתה נראה לעצמך בלק. כל פרשת המשיח באה לגלות לא רק את ה"עשה טוב" אלא איך הדבר שנראה הכי הכי אנטי-תזה, הכי מכרית, צעקות והתפרצויות, איך הוא עצמו מתוכו יוצר כח הטוב.

שנזכה לראות מהרה את משיח בן דוד הולך בראשנו לגאולה השלמה, "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל", בקרוב ממש.

אצליח להעלות את בלק אל המקום שממנו אני אגלה שיוצא משיח. ואנחנו צריכים להפסיק לחשוב רק על הבלק ההוא - אלא גם ובעיקר על הבלק שבתוכנו.

לפעמים אתה מסתכל ולא רואה סיכוי - "זה בלק זה. הוא מכרית כל דבר של קודש", אבל מאחורי כל בלק כזה, בתוך תוכיותו, בתוך הרצון המטורף והצעקני לנגח ולמגר, לצעוק, להרוס ולהכרית כל נקודה של קדושה - מסתתר בלק שרואה את השלשלת הגדולה שעתידיה לצאת ממנו.

אידיאולוגיה מוסווית

"ויקץ מפני בני ישראל" - הוא מוכן למסור את נפשו ואת נפש בתו, הוא מוכן להתאבד. כי אם יבוא משיח הוא יאבד את השלטון, את ההון, הוא יאבד את כל כוחותיו ולכן הוא נלחם בכל מה שמריח משיח. ומה שהכי מריח משיח זו קדושה. "מה טובו אהליך יעקב". זו תהיה השיטה שלו - הוא ייצר אידיאולוגיה שלמה והוא יקרא לה בכל מיני שמות ומילים מפוצצות, אידיאולוגיה של 'ילדים בלי אבות'. הוא יהיה משוכנע שזו הדרך להכרית, והוא לא יאמר את זה בקול רם - דורות יחשבו שהוא מין משהו 'פרוה', שיושב בצד, אבל כל גאון מבין שהוא זה "ועתה הטוב טוב אֵתָהּ מְבַלֵּק בְּנֵי-צִפּוֹר מִלֶּךְ מוֹצֵב הָרֹב רֵב עִם-יִשְׂרָאֵל..." (והוא הולך אל בלעם כי הוא מבין מה מהותו. הוא הרי נסיך מדין).

הם באים המואבים לזקני מדין ושואלים אותם -

...כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו, מנהיגם של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו, אמרו לו, אין כחו אלא בפיו, אמרו, אף אנו נביא עליהם באדם שכחו בפיו. (רש"י, במדבר כ"ב, ד')

ושלא ניבהל - עומק תוכנה של הפרשה הוא להאמין שגם הבלק הזה עתיד להתהפך ולגלות משיח. לפעמים אני מביט במראה, חושב כמה טוב היה אתמול אבל עכשיו אני בעצמי בלק. אתה רואה מן בלק-אאוט, חושך אחד גדול מולך, ואתה מפתח דמיונות שלמים, תיאוריות שהעם הולך להכרית אותך - ואתה צודק כי אלו דברי אמת. עם לא מכרית עם אחר עם טנקים אלא עם "הוא יושב ממולי". האם אנחנו מבינים את זה?

זו פרשת בלק מתחילתה ועד סופה.

השיעור מוקדש לע"נ
אליהו בן וויאן ז"ל
דוד בן וויאל ז"ל

ולהבדיל רפואת
עמרם בן איידה חיזה,
ניתאי בן שני דניאלה,
כרמל מרדכי בן טל שרה,
עמית בן מירב,
תחילה בת רחל ויהודה משה בן רחל.

להקדשת שיעורים ניתן לפנות בהודעת וואטסאפ
לעמנואל - 054-7500516